

Med forbehold om endringer
Sperrefrist 17.7.93 kl 1100

Utøya 17. juli 1993

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Den aktuelle politiske situasjon

Det er valgår og kampånden skal fram. Nå gjelder det å vise hvem som kan og hvem som vil. Her på Utøya mangler det aldri hverken evne eller vilje. Her gleder jeg meg hvert år til å komme og hente inspirasjon og til en real diskusjon eller to.

Det å komme til Utøya, og riktig føle denne atmosfæren av samfunnsengasjerte og livsglade unge, - det er det mange i de andre partiene som misunner Arbeiderpartiet. En ting er at de ikke har noen øy, en annen og mye verre ting for dem, er at de ikke har så mange ungdommer som møtes for å dyrke sine politiske interesser og kameratskap, slik det skjer på Utøya.

AUFère! Dere vet det godt, men jeg sier det likevel - dere er den beste ressurs Arbeiderpartiet har. La oss håpe at Høyre og de andre partiene kan misunne oss dette i mange, mange år framover.

Den viktigste oppgaven vi har å samle oss om her på Utøya og videre i dagene og ukene fram mot den 13. september, er å sørge for at AUF forblir ungdomsorganisasjonen til det partiet som skal ta et hovedansvar for Norge de neste fire årene. Den oppgaven vet jeg at AUF er beredt til å ta - det blir et av våre største aktiva i valgkampen. Ikke som en alminnelig heia-gjeng, men som ungdommer som er genuint opptatt av hvordan samfunnet vårt skal bli i framtiden.

Ifølge meningsmålingene er det mange velgere som ikke har bestemt seg for om eller hva de skal stemme. Godt over 1/3 av velgerne har ikke bestemt seg, men halvparten av dem sier de

skal stemme. Det er hvor disse stemmene går, som vil avgjøre valgresultatet.

Vi vet at mange av disse er velgere som tidligere har stemt Arbeiderpartiet, men som nå sitter på gjerdet. De sa de ville stemme på oss - i 1990 - da galluptallene på det beste viste over 45 prosent for Arbeiderpartiet. Siden da har stadig flere trukket seg. Noen har gått over til andre partier, men de fleste sitter på gjerdet.

I valgkampen må vi få dem i tale. Noen er sikkert blitt skuffet - utviklingen er ikke blitt slik de håpet. Andre kan igjen føle at politikken er blitt for fjern for dem - at den ikke angår dem. Det er disse menneskene vi må komme i dialog med.

Det er velgere som er usikre på hvordan de skal oppfatte utviklingen i samfunnet. Deres oppfatninger endres hele tiden gjennom påvirkning fra medienes informasjonsflom. Det partiet som sitter med ansvaret blir mest utsatt. Det er det som blir utsatt for hogg og kritikk, og uten at sammenheng og bakgrunn for den enkelte sak kommer særlig fram. Det gjør at velgere som deler våre holdninger og verdier blir usikre. Det er slike velgere vi skal komme i kontakt med, det er slike vi må og skal overbevise. Da vil vi gjøre et godt valg.

Mange av dem reiser spørsmålet om hva det er vi har fått til i disse årene siden 1986, kritiserer oss for ikke å ha mestret ledighetsproblemet, for at ungdommen har det vanskelig, for at det ikke gjøres nok i eldrepolitikken, for at vi har glemt ofrene for byfornyelsen eller for å ikke gjøre nok i distriktpolitikken.

Slike spørsmål vil alltid bli stilt. Vi vil alltid kunne gjøre en enda bedre jobb med å løse uløste og nye problemer. Men vi er på rett vei. Derfor må vårt budskap til disse være: Kom tilbake - bli med - vi trenger en skikkelig oppslutning for å

kunne gå veien videre. Vi må spørre dem: Hvis det ikke er Arbeiderpartiet som skal klare å løse ledighetsproblemene, hvem er det da?

Vi skal få fram hva vi med mye strev har oppnådd disse årene i regjeringsposisjon. I velferdspolitikken, i barneomsorgen, i utdanningspolitikken, i næringspolitikken osv. Det er resultatene som teller, og vi har ingen grunn til å skamme oss. Vi har vært igjennom en av de rikeste reformperioder i norsk politisk historie.

Men det er ikke hva vi har oppnådd, vi går til valg på. Vi går til valg på det vi vil gjøre - på veien videre. Og da er det viktig å ikke glemme hvordan det ser ut rundt oss. Europa opplever rekordhøy arbeidsløshet. Det er frykt for sosial uro, og fremmedhatet skremmer. Prognosene peker dessverre bare en vei. Ifølge OECD vil den registrerte, åpne arbeidsledigheten i Tyskland til neste år øke til 11,4 prosent. I første kvartal i år sank det vesttyske bruttonasjonalproduktet med hele 3,7 prosent i forhold til samme kvartal i fjor. De offentlige underskuddene er nå så store i Tyskland at myndighetenes låneopptak legger beslag på all privat sparing i landet.

Frankrike opplever et tydelig økonomisk tilbakeslag. Ledigheten vokser nå til over 11 prosent. I våre naboland er også utviklingen dystert. Sverige opplever nedgang i sitt nasjonalprodukt, og sliter med formidable økonomiske underskudd. Neste år regner man med en brutto ledighet på 14 prosent. I Finland er ledigheten allerede kommet skremmende nær 20 prosent.

Vi er en del av denne virkeligheten. Ikke noe enkeltland er upåvirket av situasjonen i landene omkring. Hva er det da som gjør at vi har klart oss bedre enn de fleste? Vi har oljen og den betyr mye for oss, men ikke alt. Nei, det viktigste er at vi tok fatt i problemene da de oppstod. Sammen med

fagbevegelsen har vi gjennomført en økonomisk snuoperasjon som gjør at vi står bedre når vi møter utfordringene enn de fleste andre.

Dette har bidratt til at sysselsettingen i Norge faktisk vokser. Vi har nå økning både i privat og offentlig sysselsetting. For en tid siden fikk jeg brev fra Arne Haarr, et mangeårig partimedlem, som i sitt lange liv har arbeidet med næringssspørsmål. Han viste til at fra 1986 og fram til dags dato er eksporten av verkstedprodukter fra Norge økt med 90 prosent og kom i 1992 opp i et totalbeløp på hele 30 milliarder kroner. Utviklingen i andre deler av hjemmemarkedsindustrien har fulgt samme spor. Det paradoksale, ved situasjonen i 1992, skriver han, var at hele 45 prosent av fastlands-Norges vareeksport kom fra de bedriftene som produserer for hjemmemarkedet. Så skriver han (sitat):

"Den langsiktige betydning ligger i at det skjer en tyngdeforskyvning i eksporten der hovedtyngden av veksten må falle på høyforedledede produkter der den menneskelige innsats og kompetanse på alle plan vil være bestemmende for ekspansjonstakten. Den tid er slutt da norsk eksport i hovedsak besto av råvarer og halvfabrikata basert på naturgitte fortrinn".

Denne utviklingen som Haarr her beskriver, skaper inntekter og arbeidsplasser for landet. Den gjør at vi også kan bygge ut den offentlige sektor sterkere enn vi ellers kunne. Tar vi med den veksten vi får i år, vil det siden 1990 være nær 50.000 flere sysselsatte i offentlig sektor.

Det er denne kursen vi vil fortsette. Men da må tvilerne hoppe ned fra gjerdet og støtte oss. Valget den 13. september er ingen gallup, der velgerne kan velge noe annet uka etterpå. Valgresultatet gjelder for 4 år framover. Det finnes ingen angrefrist. At Sosialdemokratene i Sverige nå har over 50 prosent oppslutning på meningsmålingene, er hyggelig for

Sosialdemokratene, men er ikke til noen nytte for de velgere som nå ønsker at Sosialdemokratene skal styre. De hadde muligheten i 1991 - nå må de vente til 1994. I mellomtiden er det mye som har forandret seg i Sverige.

I Norge har vi gått fra jappeøkonomi til en solidarisk politikk. Vi har gått fra en økonomi der pengene satt løst mellom hendene og som belønte de smarte pengeflytterne, til en økonomi der det er de langsiktige plasseringene som lønner seg. Vi bygger landet til beste for de kommende generasjoner. Vel er underskuddet på statsbudsjettet bekymringsfullt. Men jeg er overbevist om at situasjonen i dag hadde vært enda mer bekymringsfull for de kommende generasjoner om vi ikke hadde brukt de offentlige budsjettene aktivt for å holde ledigheten nede.

Da måtte vi ha brukt mindre på utdanning, mindre på helse, mindre på barnehageutbygging og mindre på arbeidsmarkedsopplæring, bare for å nevne noen av de viktigste områdene der vi har brukt mer på de offentlige budsjettene. Uten denne satsing ville den yngre generasjon ha vært mye dårligere rustet til å møte framtiden. Med denne satsingen gir vi ungdommen et bedre grunnlag for å møte voksenlivet, yrkeslivet, foreldrelivet. Og det er det det handler om, dere, troen på framtiden, at hver og en har muligheter - at det er bruk for hver enkelt.

Vår hovedsak i valgkampen blir arbeidsplasser og større rettferdighet. Dette har vi i programmet vårt kalt for solidaritetsalternativet. Dette er vårt helhetlige svar på de hovedutfordringer landet står overfor. Ordet i seg selv får kanskje ikke valglokalene til å koke av stemning. Det er noe traust over det. Traust og solid - derfor holder det i ruskevær. Derfor er solidaritetsalternativet vårt ektefødte barn. Det er vårt håp at dette barnet skal vokse seg stort og frodig, og være det som skal prege framtidens Norge.

Solidaritetsalternativet går i hovedsak ut på tre ting.

For det første går det på at vi i årene framover ikke kan bevilge oss større privat rikdom på bekostning av næringsutvikling og sysselsetting. Derfor må vi også de neste årene sørge for at inntektstilleggene blir små, slik at det blir mer lønnsomt å bruke arbeidskraft. Det vil styrke sysselsettingen både i den hjemme- og i den utekonkurrerende industri, og vi kan sysselsette flere enn ellers i den offentlige sektor.

For det andre går det på at vi må få mer sysselsetting ut av de nær 400 milliarder kronene som i dag går over statsbudsjettet. Som mange av dere sikkert vet, har vi siden 1990 omfordelt rundt 6,5 milliarder kroner av disse og vi vil innen 1995 omfordele ytterligere 5 milliarder. Formålet med dette er ikke å bryte ned velferdsstaten og svekke velferdsordningene, slik enkelte kritikere hevder: Formålet er det motsatte - vi vil styrke velferdsordningene og sysselsettingen.

For å illustrere hva vi mener med å ta fra overføringer og i stedet bruke midlene til å skape arbeidsplasser, vil jeg nevne jernbanen som et eksempel. Fordi vi sammen med partene i arbeidslivet har lyktes å få redusert utbetalingene av sykepenger, fordi vi har lyktes i å redusere antallet mennesker som blir uføretrygdet, fordi vi har strammet noe til i opptjeningsgrunnlaget for dem som vil få de beste pensjonene, har vi frigjort milliarder som - ikke bare ett år - men hvert år kan brukes til andre formål.

Til jernbaneinvesteringer - til det som kalles kjøreveien - er det fra 1990 - 1993 brukt 2,6 milliarder kroner, noe som er 70 prosent mer enn det Stortinget opprinnelig vedtok. For neste periode fikk Regjeringen tilslutning til å øke dette med ytterligere 40 prosent. Utover dette fikk Regjeringen tilslutning til å bruke ytterligere 5 milliarder kroner i perioden, avhengig av besparelser i overføringene.

Kjære AUFÈre! Dette hadde aldri vært mulig uten solidaritetsalternativet. Denne perioden vil stå som en milepel i utviklingen av jernbanen i Norge. Hvis vi lykkes fullt ut, vil vi i 8-års perioden 1990-97 ha investert omtrent like mye i jernbane i Norge som vi gjorde de foregående 20 årene!

For det tredje betyr solidaritetsalternativet en rettferdig fordeling. Den største ulikheten i vårt samfunn går mellom dem som har og dem som ikke har arbeid. En politikk for arbeid til flere, betyr samtidig jevnere fordeling. Det er videre slik som SV bl.a. påpeker at de mange overføringsordningene vi har er viktige for fordelingen. Derfor har det heller aldri vært hensikten fra vår side å rasere dem. Men vi må kunne gjennomgå reglene og ordningene for å se på om de fungerer slik de var ment å fungere - at de hjelper dem som virkelig har behov for hjelp.

La meg ta et eksempel med enslige forsørgere. Det er helt på det rene at enslige forsørgere gjennomsnittlig ikke er blant dem som har størst inntekter her i landet. Mange av dem sliter med å få endene til å møtes. Men samtidig kan vi ikke la være å åpne øynene for at det er en del som mottar trygdeytelser som om de var enslige, men ikke er det. Jeg tror alle vil være enige i at et par som har bodd i et samboerfellesskap og som er i en reell familiesituasjon, ikke får motta de ordninger vi har for dem som er enslige forsørgere. Det kan ikke være riktig at det samboerpar som reelt har et felles ansvar for barn, mottar ekstra barnetrygd. Da hjelper vi ikke dem som trenger det mest.

Men når vi tar opp slike spørsmål er SV der med en gang og kommer med påstander om at vi rammer de svakeste. Men SV er ikke de eneste her i landet som forsvarer rettighetene til de svakeste. Regjeringen er i høyeste grad opptatt av at ordningene skal fungere bedre og mer utjevne. Men skal vi få til det, må det være mulig å omfordele litt, uten å sette himmel og jord i bevegelse. Faktum er at skulle vi hørt på SV,

hadde vi knapt fått omfordelt en eneste krone på overføringsordningene. Da hadde vi ikke hatt de 6,5 mrd kronene vi nå hvert år kan bruke mer på eldreomsorg, barnehager, samferdsel og miljø.

13. september i år avgjøres det om det er Arbeiderpartiet eller Høyre som skal ha ansvaret for miljøpolitikken her i landet. Og la dette være sagt med en gang: Hvis vi får ny tillit og ny oppslutning, så blir det ikke noe lureløp. Du skal ha ganske stor flaks dersom en liberalistisk og sterkere markedsorientering går inn med en miljøpolitisk 12 rette. Og miljøet er ikke et område hvor det er plass for mye sjansespill. For miljøet tar vi hånd om ved å styre. Bare ved å bruke hele bredden av de politiske styringsredsskapene kan vi skape den fremtid som bare mennesker sammen kan fremme visjonen av.

Derfor er det så gledelig at forskningsprosjektet "Ung i Norge" fra juni i år viste at det å beskytte naturen mot forurensning og annen skade kom ut på topp blant ungdommens politiske prioriteringer. Da er det også moro å jobbe!

Vi trenger oppmuntring også, fordi det er så lett å kritisere miljøpolitikken. Alle er jo enige om at situasjonen ikke er perfekt og at vi må forsere i svingene for å komme foran ut på oppløpet.

Vi vil ha et samfunn som bygger på rettferdighet med rike og like muligheter for alle, som er det mål vi skal styre etter.

Vårt ansvar gjelder overfor hverandre, men også for de kommende generasjoner. Vi må vise solidaritet også med de som en gang skal ta over, i slektsledd etter slektsledd.

Derfor er det ingen grense for det antall generasjoner vi må ta hensyn til. Derfor er det så viktig at vi ser helheten. At vi ikke lar tilfeldige krefter råde, men selv tar tømmene. At

vi setter rammer for handling og utvikler den bredere visjon som bærekraftig utvikling krever.

Vi har tatt et klart verdivalg. Alle mennesker skal ha rett til ren mat, rent vann, ren luft, utdanning, arbeid, bolig, helse, kulturell identitet, fred og sikkerhet. Å fremme en bærekraftig utvikling på tvers av land, sektorer og interessegrupper, og over landegrensene. Det er litt av et løft. Men, kan vi egentlig ha lavere ambisjoner?

I utviklingslandene er fattigdommen en viktig årsak til miljøproblemene. Det bildet har ikke endret seg, og kunnskapen om hva som vil skje om jorda og menneskene i den tredje verden skal fortsette å lide under en global feilutvikling, den øker, og den skremmer.

Jordas befolkning kan bli fordoblet midtveis i neste århundre. 90 prosent av befolkningsveksten vil komme i utviklingslandene hvor allerede i dag én milliard lever i absolutt fattigdom. Disse som skulle hatt utdannelse, arbeid, valgmuligheter og trygghet for fremtiden lever et liv som ikke er mennesker verdig. De tvinges til å pine ut det lille som jorda kan gi dem der de fanges i en ond sirkel av økende fattigdom og miljøødeleggelser.

Side om side finner vi velstanden i industrilandene, og selv om det bare er et fåtall som kan regnes som rike, er ulikhetene i forbruk enorme. Det er nå engang vi i Nord som forbruker mest. Det er vi som har det historiske hovedansvar for drivhuseffekten, miljøgiftene, ødeleggelsen av ozonlaget. Derfor er det også vi som må ta hovedansvaret for å redusere miljøbelastningene.

Vi har slitt fram en velferdsstat som vi er stolte av. Men verden som helhet har langt igjen før skjevhetene i den globale fordeling er rettet opp. Det er til dette vi trenger

de holdninger og den globale solidaritet som vår bevegelse historisk har stått for, og som vi skal fortsette å stå for.

Hvordan skal vi gå videre? Kan vi fortsette snakket om økonomisk vekst? Ja, vi kan det, men vi må vite hva vi snakker om. For når vi snakker om fortsatt vekst så mener vi ikke å sette gangetegn bak dagens forbruksmønstre eller den måten produksjonslivet drives på i dag, for det er ikke bærekraftig.

Særlig innen miljøbevegelsen er det mange som har reagert på noe som står om utviklingen i regjeringens langtidsprogram. Ifølge beregninger der kan det private forbruket bli fordoblet i Norge i løpet av 40 år. Og da spør mange: Er det mening i dette og hvor er det blitt av visjonen om det bærekraftige samfunn?

Men disse beregningene er ikke en prognose for hva som vil skje, og heller ikke Regjeringens mål. Derimot er de et forsøk på å samle og systematisere den informasjon vi har pr. i dag for å se hvordan økonomien kan utvikle seg under visse forutsetninger, bl.a. om at det "ikke skjer noe spesielt".

Her må man ha klart for seg et grunnleggende forhold. Vi skal ikke velge mellom vekst eller vern, men skape en ny form for vekst, hvor økonomisk virksomhet spiller på lag med og ikke mot hva naturen i lengden kan tåle. Det vi står for er en stadig endring av forbruks- og produksjonsmønstre. Veksten de neste tiårene vil særlig komme i tjenesteproduksjon, og i mindre grad i produksjon av varer. Det betyr at stadig flere av oss vil arbeide innenfor omsorg og helse, i skole, utdanning og forskning, i kultursektoren, med hotell- og restauranttjenester osv. Det er altså ikke en vekst som prioriterer flere og større biler vi tenker oss. Vi har langt på vei greid å bryte sammenhengen mellom vekst i energiforbruket og veksten totalt sett. Den teknologiske utvikling stanser ikke. Den drives stadig frem av forskningspolitikk, avgiftspolitik og holdningsendringer. Vi skal legge press på oss selv, både ved

tiltak her hjemme og gjennom internasjonale miljøavtaler og politisk og økonomisk samarbeid med andre land.

Norge kan ikke alene rette opp den globale feilutvikling, men vi kan gjøre mer enn folketallet vårt skulle tilsi. Norske holdninger har vært med å forme internasjonalt arbeid for miljø og utvikling. Hva skjedde i Rio? Jo, bl.a. at verdens miljøorganisasjoner kåret Norge til det mest konstruktive land.

En av de sakene vi sloss for var å få opprettet en FN-kommisjon for bærekraftig utvikling. Den satt langt inne. Det var mange land som ville drepe forslaget. Men vi ga oss ikke.

Nå er Thorbjørn kommet hjem fra det første møte i kommisjonen, og noe av det vi kan være mest fornøyd med var at han fikk gjennom at FN skal arbeide med hvordan forbruksmønstrene våre kan endres i bærekraftig retning. USA og alle de andre gikk med på å sette sin "way of life" til debatt. Bra Thorbjørn!

Det er bra, men det er ikke nok. For hvor blir det av de økte overføringene til utviklingslandene? Her har Norge blitt vant til å toppe lista over verdens giverland. Det er ikke ueffent å være verdensmestre i utviklingshjelp, men det hadde ikke vært av veien med litt hardere konkurranse om den tittelen.

Vi må se på utviklingshjelpen som en del av Norges bidrag til fred i verden. Sammen med vårt FN-engasjement og våre fredsbevarende styrker er utviklingshjelpen, og den miljøbistand vi gir i tillegg til u-hjelpen, med på å skape en bærekraftig utvikling.

Ofte blir jeg spurt av andre lands politikere hvordan vi makter dette. Hvordan vi makter å beholde den brede støtten for utviklingshjelpen, og det en utviklingshjelp som i sterkere grad enn for noe annet land går til fattigdom, miljø, helse, mor og barn, utdanning og andre grunnleggende behov.

Jeg har hatt lyst til å svare: Det er fordi det er fler sosialdemokratiske hjerter i Norge enn siste gallup gir uttrykk for. Og 13. september er det lov å bruke både hjertet og stemmeretten.

Mens vi er inne på de som har det aller vanskeligst i verden: Vi skal også ta vår del av ansvaret for flyktningene. Det er nå anslagsvis 40 millioner mennesker på flukt. Disse trenger beskyttelse. Norges totale innsats overfor flyktningeproblemet ligger på et høyt nivå. Vi mottar anerkjennelse fra FNs høykommisær for flyktninger.

Nå har vi altså besluttet å gi enda et solid bidrag - en kvart milliard - til hjelpearbeidet i det tidligere Jugoslavia, - et håndslag som vil bli brukt til mat, medisiner og husvære til de som krigen har gjort til flyktninger og hjemløse.

Dermed plasserer vi Norge der Norge hører hjemme, - i fremste rekke blant givere når mennesker lider. Vår linje har vært at bistanden bør settes inn i regionen. Da når vi flest. 3,8 millioner mennesker er flyktninger eller krigsofre i konflikten. Vi får mest ut av hver krone når hjelpen settes inn der disse hører hjemme.

Bosnia er verst rammet. I den seinere tid har Norge også tilbudt midlertidig beskyttelse til ca 3500 personer fra det krigsherjete Bosnia. Skal vi hjelpe de som har det aller vanskeligst er dette en riktig prioritering.

Folk her hjemme blir naturlig nok opptatt av enkeltsaker og enkeltskjebner. På forsommeren var det kosovoalbanernes sak som sto i fokus. Situasjonen i Kosovo er vanskelig. Uenigheten dreier seg ikke om vurderingen av de faktiske forholdene der. Det handler om hvilke konsekvenser man skal trekke.

Vi er faktisk forpliktet til å behandle alle asylsøkere som banker på vår dør etter et likhetsprinsipp. Uansett hvorfra i

verden de kommer. Vi vet det foregår vilkårlig trakassering og brudd på menneskerettigheter i Kosovo, men ikke verre enn hva som skjer i mer enn halvparten av verdens land. De aller fleste asylsøkere som ikke risikerer forfølgelse på individuelt grunnlag i hjemlandet, må reise tilbake til forhold som slett ikke er noe bedre enn i Kosovo. Det gjelder i alle nordiske land, og ikke bare i Norge.

Jeg tror at AUF forstår bakgrunnen for og ser helhetsansvaret i regjeringens politikk, selv om ikke alle er enige i alt. Vi kan ikke hjelpe alle, men vi kan hjelpe mange. Vi kan ikke bygge våre flyktningspolitiske prinsipper på at de som har ressurser og initiativ til å komme hit, de skal få bli, mens andre som har det langt verre, som i Bosnia, blir gitt opp. Derfor en kvart milliard, og en appell til verdenssamfunnet om å slutte opp om høykommissærens og FNs arbeid.

Samtidig med at det globale arbeid og ansvar for fred miljø og utvikling må være der hele tiden, hver dag, må vi skjerpe oss ytterligere i miljøkampen her hjemme. Vi kan ikke ta hvile-skjær i svingene. Mange av de største miljøproblemene kan vi ikke løse uten internasjonalt samarbeid.

Blikket må rettes fremover. Ta nå f.eks. sur nedbør. For meg begynner historien om kampen mot sur nedbør for nesten 20 år siden. Da jeg var miljøvernminister sloss vi mot gamle gubber av begge kjønn og i alle aldre. Landene i Europa lot svineriet regne inn over oss og ville ikke høre. Det var nesten like ille som i hvalsaken. Vi hadde alle bevisene og argumentene. De andre hadde de lettvinte standpunktene.

Ennå sliter vi med dette, at livet i norske fjellvann og norsk natur dør. Skal dere her ha glede av turer i skog og mark med fiskestang over skulderen, så krever det nye og tunge løft, og at vi får andre land med oss. For selv om vi har redusert våre svovelutslipp med vel 70 prosent i 1992 i forhold til 1980-

nivået, så har Europa som helhet ikke redusert med mer enn 30 prosent i den perioden. Skal vi komme i mål må vi få til en samlet utslippsreduksjon i Europa på 80 prosent i forhold til 1980-nivå. Skal det bli virkelighet må vi ta i bruk kraftigere lut.

Riktignok har andre land løsnet noe på håndbrekket, men de områdene som er blitt forsuret, er mer enn fordoblet siden 1980. Derfor jobber vi med en ny svovelprotokoll, og den kan bli klar i november.

Dette blir en moderne avtale, og ganske kompliserte greier. Men - avtaler trenger vi og de blir mer og mer komplisert ettersom kunnskapene øker og kostnadene med dem. Slik blir det ettersom flere og flere land har gjort seg ferdig med de reduksjonene som er billigst å gjennomføre.

Den nye avtalen vil ta utgangspunkt i prinsippet om naturens tålegrense og vi er nå opptatt av hvordan avtalen skal fange opp krav om bruk av best tilgjengelig teknologi. Vi i Norge skal i alle fall være med og dra vår del av dette lasset og ikke hvile på de gode resultater vi har oppnådd.

Mens sur nedbør er et stort problem i hele Sør-Norge er det i Nord-Norge det katastrofalt forurensende nikkerverket på Kola som er et kjempeproblem sammen med farene for atomforurensning. Bare fra verket i Nikkel slippes det ut 270.000 tonn svoveldioksyd hvert år. Det er fire ganger så mye som i Norge tilsammen!

Men vi har ikke tenkt å la russerne få fred med det første. Vi skal stå på videre for å få Kolaprojektet på beina. Dersom det går som vi vil, skal forurensningene ned med over 90%. Vi står fast på vårt tilbud om å bidra med 300 millioner kroner. Vi har god tro på at vi kan bli enige om en løsning i år. Men det er så man kan se svart av og til når vi må hale og dra for å få fart på beslutningene.

Børre Pettersen var ute på litt av et pioneropdrag her for noen måneder siden. Han kom til en russisk by som ikke sto på noe kart. Byen hadde vært et sentralt sovjetisk produksjonsanlegg for atomvåpen. Nå var det meste stengt. Det hadde ikke vært mange utlendinger der før Børre kom. Vi møter en ganske stor åpenhet på russisk side når det gjelder å få innsyn i de reelle farer fra atomvirksomheten. Men saken er at landet har så enorme problemer at vi og andre fort blir utålmodige. Mye av svaret må komme gjennom en kraftig opprustning av energisektoren generelt i Russland. Den energisløsing som foregår der, og som skriver seg fra et system hvor energi ikke kostet noe, må endres radikalt. Det er en oppgave som intet enkelt land kan make, og hvor Europa og Nord-Amerika må forene krefter.

Det er ikke tilfeldig at AUF hvert år samles her ved Tyrifjorden. Naturen betyr mye for oss. Norsk politikk har i lang, lang tid vært skapt også ute i norsk natur, ved leirbålet, på stier, i bakkehellingene, i kveldssol. Derfor vet vi at vi må ta vare på den. Røttene våre stikker dypt i den naturen og i det landskapet der vi er født.

Vi har et godt grunnlag for å føre vårt forvalteransvar videre. Men vi kan ikke opptre som om naturens ressurser var ubegrenset. Vi må ta vare på den. Derfor har Regjeringen gjennomført en rekke tiltak for å verne uerstattelige verdier som vil komme oss selv og fremtidige generasjoner til gode.

Vi har fått oppslutning om en nasjonalparksplan som vil innebære at 20% av landet vårt blir vernet. Dette er et stort løft for vernetanken.

Verneplanene omfatter også 320 vassdrag og sikrer dermed viktige deler av vassdragsnaturen i Norge.

Norge er det sjette største land i Europa målt i areal, men vi er samtidig et land der det bor få mennesker. I forhold til andre europeere har vi god plass. Denne kombinasjonen gir store muligheter. Det åpner oss for naturens rungende stillhet, kraften i det vevre, inntrykk som ingen lettvint mediakultur noen gang kan erstatte.

Derfor skal vi satse videre på bevaring og bærekraftig bruk av barskog, fjellskog, store sammenhengende fjellområder, kulturlandskap, sårbare arktiske økosystemer, villaks, rovvilt, dyrket mangfold og levende marine ressurser.

Planen for vern av barskog i Øst-Norge blir vedtatt i løpet av sommeren, og planene for Vest-Norge og Nord-Norge kommer i løpet av 1994-95. I desember 1992 vedtok Regjeringen verneplanen for Midt-Norge. Regjeringen vil foreta en gjennomgang av barskogplanen ut fra de erfaringene vi har høstet så langt. Det vil bli vurdert om arealrammen fanger opp et representativt tverrsnitt av norsk barskognatur, og om planen omfatter de verdiene vi forutsatte at den skulle ivareta, m.a.o. om vi bør gjøre mer.

Ulvebestanden har det vært mye oppmerksomhet om i vår. Ulven klassifiseres som en direkte truet art i Norge. Målsettingen er i første omgang å øke ulvestammen til mellom 8 og 10 familiegrupper i dette området. Vi samarbeider nå med Sverige om en felles forvaltningsplan for ulv. Endringen i nødvergeparagrafen, som Arbeiderpartiet etter mye tautrekking fikk gjennomslag for i Stortinget, er et viktig bidrag i denne retning.

Vi har fått vedtatt en ny hjemmel i forurensningsloven om at kommunene kan pålegges å innføre kildesortering av husholdningsavfall. Meningen er at vi først vil satse på veiledning av kommunene om hvordan de kan gå frem på frivillig grunnlag. Vi vil også støtte tiltak for gjenvinning. Men virker ikke de frivillige tiltak så vil vi bruke pålegg.

Heldigvis er det slik at vi er kommet langt på mange miljøområder, og lengre enn vi har forpliktet oss til internasjonalt:

- Svovelutslippene er redusert med 70% som jeg sa
- CO₂-utslippene har gått ned med 5 % siden 1990.
- Blyinnholdet i lufta er sunket med 33 % på tre år.
- Utslippene av NO_x går nedover.
- Utslippene av miljøgifter fra industrien er sterkt redusert.
- Forbruket av ozon-nedbrytende KFK-gasser er redusert med 66% siden 1986.

Miljøverndepartementets budsjett - regnet i faste kroner - er så og si fordoblet siden Arbeiderpartiet tok over regjeringen i 1986. Vi står foran nye utfordringer i håndteringen av spesialavfall som skaper problemer i et vidstrakt land, men også her øyner vi løsninger gjennom nordisk samarbeid.

Samlet sett er det liten tvil om at vi fører en miljøpolitikk som gjør at vi kan se den unge generasjon i øynene. Vi må ha rot i det nære. Ta ansvar for oss selv og våre egne handlinger. Vi har rett til å bruke naturen, så langt, men ikke lengre enn også fremtidige generasjoner vil si var rimelig.

*

Utdanning blir en av våre viktigste saker i valgkampen. Hvorfor er det så viktig? Jo, fordi det handler om å ruste barn og unge for voksenlivet, gi dem holdninger og kunnskaper slik at de kan møte arbeidslivet, foreldrelivet, hele etableringsfasen med større trygghet.

Vi er i ferd med å gjennomføre viktige reformer som viderefører Arbeiderpartiets lange tradisjon i norsk utdanningspolitikk, nemlig retten til utdanning for alle.

Derfor er det at vi har programfestet skolestart ved 6 år og 10-årig grunnskole. Jeg er glad for at forslaget om skolestart for 6-åringer fra 1997-98 er vedtatt i Stortinget.

Men det ble ikke klargjort hvilke følger dette får for hvor mange år grunnskolen skal vare, 9 år eller 10 år. Det var faktisk hverken flertall for å opprettholde en 9-årig skole eller å utvide grunnskolen til 10 år.

Så skjer det merkelige at SV stemte imot et forslag som vil sikre et likeverdig pedagogisk tilbud for alle, uavhengig av bosted og foreldrenes økonomi. De stemte mot et forslag som vil motvirke forskjeller i mulighetene til å lære. De stemte mot et forslag som vil gi barn med innvandrerbakgrunn opplæring og samvær i et norskspråklig miljø ett år tidligere.

Og så kommer Ole Brumm fullt inn på banen. SV vil flere ting samtidig, men greier ikke å bestemme seg for noe som holder vann. Fordi, som de sa, var engstelige for prislappen, for kommuneøkonomien, så støttet de ikke vårt forslag. Samtidig foreslo SV å gi 6-åringene et gratis og obligatorisk tilbud i barnehagene. Det forslaget ville blitt mye dyrere.

Noen hevder at 6-åringene ikke er skolemodne. Dette er å snu saken på hodet. Spørsmålet som skal stilles er: Er skolene modne for 6-åringene? Svaret er ja, når vi forener det beste i førskole- og småskolepedagogikken. Barn skal ha tid til å være barn.

Debatten viste at det er flertall i Stortinget for 10-årig grunnskole, selv om dette ikke kom til uttrykk i avstemningen. 10-årig grunnskole vil bety en styrket samlet utdanning. Jeg føler meg trygg på at den 10-årige grunnskolen er på plass etter behandlingen av de nødvendige endringer i grunnskoleloven.

Fra neste skoleår får ungdom mellom 16 og 19 år en lovfestet

rett til 3-årig videregående opplæring fram til studiekompetanse eller yrkeskompetanse. Dette er det viktigste løft i Reform-94.

Minst like viktig er det å bedre fagopplæringen i skole og arbeidsliv. Vi må få et bedre grep på lærlingeordningen slik at flere lærer seg noe det er behov for i samfunnet.

Den modellen vi jobber med har både LO og NHO vært inne i. Modellen bygger på at opplæringen de to første årene blir gitt i skolen, mens den avsluttende spesialiseringsdelen vil bli gitt i arbeidslivet. 20.000 nye lærlingeplasser skal vi opprette. Det er også del av Reform-94 som Høyre bl.a. har så store problemer med.

Da blir det interessant hva det partiet istedet har tenkt å tilby de 20.000 som vil gå inn i arbeidslivet på det grunnlag vi har lagt.

Høyre har aldri vært for Reform-94. De ønsker ikke at all ungdom skal ha rett til videregående opplæring. Derfor stemte de mot de sentrale forslag da stortingsmeldingen om Reform-94 ble behandlet for et år siden. Derfor har de to ganger i vår sesjonen fremmet forslag om utsettelse av reformen - og blitt nedstemt. Litt av et rulleblad og litt av en velkomsthilsen til unge på terskelen til voksensamfunnet!

Og ikke nok med det. Når Høyre både går imot 10 årig-skole og den lovfestede retten til videregående utdanning, ville konsekvensen med en slik politikk bli at unge ned i 14-års alderen kan havne på gata uten noe tilbud.

I de siste ukene er vi mange som har spurt oss selv om Høyre har noen utdanningspolitikk. Det er ikke så lett å finne svaret på det spørsmålet. I noe som kanskje skal være en start på valgkampen velger Kaci Kullman Five å kjøre et stormløp mot Reform-94 fordi hun har funnet noe i høringsutkastene til

læreplaner som hun er uenig i. Det er neppe noen stor kunst og heller ikke særlig sensasjonelt. Jeg synes Gudmund tok det sentrale poenget da han spurte om vi burde gått sterkt ut og anklaget Høyre som parti fordi Kristin Clemet foreslo å skille Stat og Kirke! Nei, la nå prosessen gå, så høringen tas på alvor - så tar vi mot kritikk for våre egne forslag, hvis vi fortjener det!

Siden vår regjering tiltrådte har vi opprettet mer enn 30.000 nye studieplasser. Dette er en større vekst enn i noe annet europeisk land. Høsten 1993 vil det være 157.500 studie-plasser ved våre universiteter og høyskoler.

Alikevel får mange søkere fortsatt ikke studieplass. Det er derfor viktig at studentene blir ferdig med studiene til normert tid slik at plasser blir frigjort. Flere tiltak er iverksatt for å sikre dette. Og det er vel de færreste som ønsker eller liker å kaste bort tid.

*

Jeg vil til slutt komme inn på valget og regjeringsalternativet. Vårt budskap til velgerne er: Dere som ønsker en Arbeiderpartiregjering, og som er enig i vårt idégrunnlag og vårt hovedbudskap, dere bør også gi stemmen til Arbeiderpartiet. Sitter dere hjemme eller gir stemmen til andre partier, kan det bli andre som tar over.

Dette er verken narrespill eller noen trussel overfor velgerne. Det er å ta demokratiet på alvor. Skal det politiske tyngdepunktet ligge i Arbeiderpartiet, må vi ha oppslutning blant velgerne. Vi må ha muligheter til å gjennomføre politikken vår.

*

Avslutning:

Valgkamp det er kamp det. Kamp om hjerter og hjerner, om

tillit og troverdighet. Vi kan ha de beste sakene, den beste politikken, de beste kandidatene til Stortinget, og likevel ikke greie det hvis vi mangler noe vesentlig, nemlig troen på at vi kan vinne.

Vi har toppet laget i hvert fylke, i hvert tettsted, i hver by. Vi skal ha alle med på oppløpet. Laget skal fungere. Og når Arbeiderpartiet setter inn førsterekka, må AUF være med. Grunntreningen blir lagt bl.a. her på Utøya. Vi må ikke undervurdere motstanden i de innledende runder. Velgerne avgjør om de skal våkne til Gro eller Kaci 14. september. Her som ellers nytter det lite å klage på dommeren. Vi ser det som en fordel at flest mulig får rødt kort - medlemskort.